

De beleving van de EU in Nederland

NCRV

- FACTSHEET -

Amsterdam, 25 mei 2009

drs. Jorrit Hoekstra

drs. Bram van der Lelij

De beleving van de EU in Nederland

Samenvatting

Basishouding ten opzichte van de EU

Tegen de achtergrond van de vaak in de media beschreven euroscepsis is het opmerkelijk dat de meeste Nederlanders een neutrale basishouding innemen tegenover de Europese Unie. Nederlanders die wel een duidelijk standpunt innemen zijn ongeveer even vaak positief als negatief. Deze houding lijkt de afgelopen jaren ook iets minder negatief te zijn geworden, hoewel op basis van dit ene onderzoek dit verschil niet hard te maken is.

Positieve eigenschappen

Het imago van de EU is op een aantal punten ook duidelijk positief: de EU wordt 'nuttig' en 'kansrijk' gevonden. Meer concreet ervaren Nederlanders de mogelijkheden om in andere EU-landen met de euro te betalen en om vrij te reizen als positief. Ook de invloed op de democratie en mensenrechten in nieuwe EU-landen, en de invloed op de welvaart in minder rijke EU-landen wordt redelijk positief beleefd. Verder zien Nederlanders de voordelen van een EU-aanpak van klimaatverandering en de aanpak van grensoverschrijdende criminaliteit.

Negatieve eigenschappen

Ondanks de overwegend neutrale basishouding en een aantal pluspunten kampt de EU met een slecht imago: de EU is controlerend, ondoorzichtig, inefficiënt en saai. Bovendien ergert bijna de helft van de bevolking zich wel eens aan de EU. Hierbij spelen financiële afwegingen een dominante rol: Nederland betaalt te veel, de EU gaat niet efficiënt met geld om, de kredietcrisis wordt niet snel genoeg aangepakt en de euro maakt het leven duur. Nog steeds een aanzienlijk deel van de Nederlanders (ongeveer een derde) zou de euro weer willen inruilen voor de gulden. Wel ziet men overwegend voordelen van de EU voor de Nederlandse export.

Bezorgdheid over de EU

Naast deze financiële afwegingen is er bezorgdheid over de positie van Nederland in de EU (de geringe invloed van Nederland, de wijze waarop onze belangen worden gediend) en de gevolgen van de EU voor de Nederlandse identiteit. Nederlanders zijn bang dat de Nederlandse taal en mentaliteit, twee sterk bepalende kenmerken van die identiteit, gevaar lopen door de Europese eenwording. Een nog vaker genoemde bedreiging van die eenwording betreft overigens het verdwijnen van de Nederlandse verzorgingsstaat.

Andere bronnen van ergernissen zijn de uitbreiding van de EU en de dreigende toestroom van goedkope arbeidkrachten en criminelen uit Oost-Europa.

Onderzoeksresultaten

Nederlanders schatten aantal EU-landen te laag in

- Op de vraag hoeveel landen momenteel lid zijn van de Europese Unie weet 11% het goede antwoord (27). 63% schat het aantal leden te laag in, 8% schat het aantal leden te hoog in, 19% weet het niet.

Nederlanders hebben geen idee wat de EU kost

- Slechts 13% weet ongeveer wat Nederland jaarlijks per hoofd van de bevolking betaalt aan de EU: zij noemen een bedrag dat maximaal 50% boven of onder het werkelijke bedrag van 275 euro ligt.
- 50% heeft geen idee over het juiste bedrag, 19% noemt een veel te laag bedrag (onder de 137,50 euro) en eveneens 19% noemt een veel te hoog bedrag (boven de 412,50 euro).

Ondanks neutrale basishouding veel ergernissen over de EU

- 50% staat over het algemeen neutraal tegenover de Europese Unie
- 19% staat er (zeer) negatief tegenover en 25% (zeer) positief
- Ondanks de neutrale grondhouding ergert bijna de helft (46%) van de Nederlandse bevolking zich wel eens aan de EU.

Imago EU: controlerend, ondoorzichtig, inefficiënt en saai

- 74% van de Nederlanders vindt de EU eerder controlerend dan bevrijdend
- 65% vindt de EU eerder ondoorzichtig dan transparant
- 57% vindt de EU eerder inefficiënt dan efficiënt
- 56% vindt de EU eerder saai dan inspirerend
- 55% vindt de EU eerder multicultureel dan joods-christelijk
- 53% vindt de EU eerder idealistisch dan realistisch

Tabel: imagokenmerken EU*

	Links past beter	Neutraal	Rechts past beter	
Nuttig	44%	26%	29%	Nutteloos
Joods-christelijk	19%	25%	55%	Multicultureel
Efficiënt	16%	27%	57%	Inefficiënt
Leidend	38%	33%	29%	Volgzaam
Kansrijk	40%	27%	33%	Bedreigend
Controlerend	74%	21%	5%	Bevrijdend
Rechtvaardig	36%	34%	31%	Onrechtvaardig
Open	23%	25%	52%	Gesloten
Modern	24%	33%	43%	Traditioneel
Transparant	12%	23%	65%	Ondoorzichtig
Idealistisch	53%	29%	18%	Realistisch
Ouderwets	35%	36%	28%	Vernieuwend
Saai	56%	29%	15%	Inspirerend

*Respondenten is gevraagd om door middel van een schaal van 0 tot 100 aan te geven welke van de tegengestelde eigenschappen het best past bij de Europese Unie. Vervolgens zijn drie categorieën gemaakt van 0-39 (links past beter), 40-60 (neutraal) en 61-100 (rechts past beter).

Praktische voordelen van vrij reizen en overal met euro betalen bovenaan top-5 positieve eigenschappen EU

- 5 van de voorgelegde 17 kenmerken van de EU worden vaker als positief dan als negatief beoordeeld door de Nederlandse bevolking^{**}:

1. Mogelijkheden om in andere EU-landen met de Euro te betalen	67%
2. De mogelijkheden om vrij te reizen	63%
3. Invloed op de democratie en mensenrechten nieuwe EU-landen	43%
4. De invloed op de welvaart in minder rijke EU-landen	32%
5. De aanpak van klimaatverandering	29%
- ^{**}Percentage is gebaseerd op een 5-punts schaal (zeer positief, positief, neutraal, negatief en zeer negatief) en de antwoordoptie 'weet niet/geen mening', waarbij de categorieën positief en zeer positief zijn samengevoegd

Financiële motieven bovenaan top-10 negatieve eigenschappen EU

- 12 van de voorgelegde 17 kenmerken van de Europese Unie worden overwegend als negatief ervaren. De top-10 van negatieve kenmerken is als volgt^{***}:

1. De kosten van de EU voor Nederland	49%
2. De invloed van de euro op de kosten van levensonderhoud	48%
3. De verhouding tussen de kosten en opbrengsten van de EU	41%
4. De snelheid waarmee de kredietcrisis wordt aangepakt	40%
5. De ruimte die Nederland krijgt om invloed uit te oefenen	39%
6. De invloed op de Nederlandse identiteit	39%
7. De wijze waarop de Nederlandse belangen worden gediend	37%
8. De invloed op de werkgelegenheid in Nederland	35%
9. De uitbreiding met nieuwe landen	35%
10. De wet- en regelgeving	34%
 - Op de elfde plaats van overwegend negatief beoordeelde kenmerken staat de invloed op de Nederlandse economie (30% beoordeelt die negatief) en op de twaalfde plaats de invloed op de veiligheid in Nederland (26% beoordeelt die negatief).
- ^{***}Percentage is gebaseerd op een 5-punts schaal (zeer positief, positief, neutraal, negatief en zeer negatief) en de antwoordoptie 'weet niet/geen mening', waarbij de categorieën negatief en zeer negatief zijn samengevoegd

Nederlander kritisch over kosten en uitgaven EU, maar steunt investering in arme gebieden

- De kosten van de EU voor Nederland is het vaakst negatief beoordeelde kenmerk van de EU. 49% is daar, zoals hierboven vermeld, negatief over en maar 6% positief. Slechts weinig Nederlanders vinden ook dat Nederland als rijk land meer zou moeten betalen per hoofd van de bevolking dan armere landen in de EU (18% is het hiermee eens en 49% oneens).
- Weinigen vinden dat het geld van de EU goed wordt besteed (11% eens tegenover 35% oneens) en bijna de helft van de Nederlandse bevolking vindt de EU een geldverslindende organisatie (49%, tegenover 11% die dit niet vindt).
- Over de inzet van EU-geld voor de steun van onderontwikkelde gebieden is men wel positief (40% is het hier mee eens, 20% oneens).
- Ook vindt men de EU overwegend goed voor de Nederlandse export (40% eens, 11% oneens).

Euro slecht voor kosten levensonderhoud, toch wil kleine meerderheid wil niet terug naar gulden

- De invloed van de euro op de kosten van levensonderhoud staat op nummer 2 in de eerder gegeven top-10 van negatieve eigenschappen van de EU. 48% van de bevolking oordeelt negatief over de invloed van de euro en 11% positief.
- Een grote groep Nederlanders (31%) zou de gulden dan ook terug willen als betaalmiddel maar een iets grotere groep (38%) is daar toch tegen.

Angst voor dalende welvaart en onbestuurbaarheid door uitbreiding EU

- De uitbreiding van de EU met nieuwe landen staat op nummer 9 in de top-10 van 'EU-ergernissen'. 35% is (zeer) negatief over uitbreiding, 34% is neutraal en 22% is (zeer) positief over uitbreiding.
- Een reden om tegen de uitbreiding van de EU te zijn, is de dalende welvaart in Nederland door toetreding van nieuwe landen (33% vreest dit, 17% vreest dit juist niet).
- Een andere reden is de dreigende onbestuurbaarheid van de EU als er nieuwe landen toetreden (41% vreest dit, 18% deelt die zorg juist niet).
- Nederlanders oordelen negatief over verdere uitbreiding omdat zij tegen toetreding van Turkije zijn (36% is tegen, 26% voor) en van moslimlanden in het algemeen (33% is tegen, 27% voor).

Nederlanders vrezen toename criminaliteit door open grenzen maar zien ook voordelen voor aanpak grensoverschrijdende criminaliteit

- De invloed van de EU op de veiligheid in Nederland wordt iets vaker negatief (26%) dan positief (23%) beoordeeld.
- Wel is duidelijk dat een groot deel van de Nederlandse bevolking denkt dat er meer criminelen uit Oost-Europa naar Nederland komen door de open EU-grenzen (62%, slechts 8% denkt van niet). Men ziet verder door de open grenzen zowel groei van de georganiseerde criminaliteit (54%, tegen 11% die dit niet ziet) als groei van de kleine criminaliteit (49%, tegen 16% die dit niet ziet).
- Hier staat tegenover dat 37% denkt dat door de EU de grensoverschrijdende criminaliteit beter kan worden aangepakt (25% is het daar niet mee eens).

Toestroom goedkope (Poolse) arbeidkrachten is grote zorg Nederlanders

- De invloed van de EU op de werkgelegenheid in Nederland wordt zoals eerder gemeld overwegend negatief beoordeeld (nummer 8 in de top-10 van negatieve kenmerken van de EU). 35% is hierover negatief en 18% positief.
- Bijna de helft van de Nederlandse bevolking (46%) vindt het niet goed dat er dankzij de EU meer goedkope arbeidskrachten naar Nederland komen (tegen 13% die dit wel goed vindt).
- 43% vindt dat Nederlanders de dupe zijn van de komst van Poolse werknemers (21% vindt van niet).
- Slechts 23% zegt best een Poolse werknemer in te willen huren voor een klus thuis tegenover 40% die aangeeft dit niet te willen.
- Daar staat tegenover dat 47% vindt dat Poolse arbeiders werk doen dat Nederlanders zelf niet zouden willen doen (21% is het daar niet mee eens).

EU maakt te veel regels maar invloed op andere landen is positief

- De wet- en regelgeving van de EU wordt vaker negatief (34%) dan positief beoordeeld (19%): de hekkensluiter in de eerder genoemde top-10 van 'EU-ergernissen'.
- 47% vindt dat de EU te veel regels maakt (9% is het daar niet mee eens) en 30% vindt dat wat in Brussel wordt besloten directe invloed heeft op het dagelijks leven (17% vindt van niet).
- Daar staat tegenover dat maar 19% 'last' zegt te hebben van de regels die door de EU worden gemaakt (23% heeft geen last) en dat Nederlanders iets vaker positief (26%) dan negatief (22%) zijn over de invloed van EU-regels op veel EU-landen.

Mensen die negatief tegenover de EU maken nauwelijks onderscheid in aspecten waarover ze negatief zijn

- Mensen die negatief zijn over een bepaalde eigenschap van de EU zijn over het algemeen ook negatiever over de andere eigenschappen van de EU.

Nederlandse identiteit bestaat vooral uit culturele aspecten zoals taal, omgangsvormen en nationale symbolen

- Een minderheid (11%) van de Nederlandse bevolking voelt zich meer Europeaan dan Nederlander, de meerderheid (60%) voelt dit niet zo.
- Zaken die volgens de Nederlandse bevolking het meest bepalend zijn voor de Nederlandse identiteit, zijn achtereenvolgens:

1.	De Nederlandse taal	61%
2.	De Nederlandse gebruiken en gewoonten	59%
3.	Nationale symbolen	48%
4.	De Nederlandse mentaliteit	48%
5.	Het Nederlandse landschap	45%
6.	De Nederlandse economie	42%
7.	De Nederlandse verzorgingsstaat	39%
8.	Nederlandse geschiedenis	35%
9.	De gidslandgedachte	34%
10.	Nederlandse kunst, cultuur en design	25%
11.	De joods-christelijke cultuur	12%

Europese eenwording bedreigt Nederlandse verzorgingsstaat, taal en mentaliteit

- Zaken die de Nederlandse bevolking het meest vreest kwijt te raken door de Europese eenwording zijn achtereenvolgens:

1.	De Nederlandse verzorgingsstaat	40%
2.	De Nederlandse taal	32%
3.	De Nederlandse mentaliteit	29%
4.	De gidslandgedachte	29%
5.	De Nederlandse economie	28%
6.	De Nederlandse gebruiken en gewoonten	17%
7.	Nationale symbolen	17%
8.	De joods-christelijke cultuur	11%
9.	Nederlandse kunst, cultuur en design	9%
10.	Het Nederlandse landschap	8%
11.	Nederlandse geschiedenis	7%

Methode van onderzoek

Het onderzoek is gebaseerd op een vragenlijst onder een grootschalige representatieve steekproef van de Nederlandse bevolking van 18 tot en met 70 jaar (n=1.037). De dataverzameling vond plaats tussen 24 en 27 april 2009. Voor de dataverzameling is gebruikgemaakt van het Stempunt.nu-panel van Motivaction (www.stempunt.nu) waar nu ruim 90.000 Nederlanders aan deelnemen.

De resultaten zijn door middel van propensitywegin gecorrigeerd voor de invloed van internetpanels.

Informatie

Voor nadere toelichting kunt u contact opnemen met:

Bram van der Lelij
b.vanderlelij@motivaction.nl

MOTIVACTION

research and strategy

Postbus 15262

1001 MG AMSTERDAM

Marnixkade 109 F

1015 ZL AMSTERDAM

T +31 (0)20 589 83 83

F +31 (0)20 589 83 00

W www.motivaction.nl